

ESIPUHE

Kansat 'kansassa'

1990-luvun alkaessa käsitteestä 'kansallinen' on tulossa yhä tärkeämpi, koska siihen vedotaan oli kyseessä esimerkiksi Suomen EY-, tutkimus- tai elokuvakasvatuspolitiikka. Tämän vuoksi meidän olisi otettava se uudelleen tarkasteltavaksi ja pohdittava, mitä se sulkee sisäänsä ja ulkopuolelleen.

Tavallaan *Lähikuva* aloitti tämän projektin jo numerossa 1/1989, joka tarkasteli suomalaista elokuvaa ja siihen liittyviä erilaisia ideologioita konstruktioita. Nyt käsillä oleva kokonaisuus jatkaa osittain samasta aiheesta, mutta tarkastelupiste on siirtynyt Suomen rajojen ulkopuolelle. Tämän numeron artikkelit ja katsaukset - lukuunottamatta ehkä Guido Aristarcon hieman idealistisia näkemyksiä - pohtivat tai sivuavat kysymystä kansallisuudesta lähtien usein jo melkein itsestään selvänä pidetystä oletuksesta, etteivät elokuvat heijasta yhteiskuntaansa, vaan pikemminkin osallistuvat siihen liittyvien käsitteiden ja käsitysten konstruointiin. Elokvasta tulee näin eräänlainen tuotantoon, levitykseen ja vastaanottoon liittyvien diskurssien sekä katsojan kohtaustapa, jossa "ideologinen neuvottelu" ja 'sosiaalisen' jatkuva uudelleenmäärittely tapahtuu.

Kuten erityisesti Annette Kuhnin naiskatsojaa pohtiva essee sekä toisaalta Eila Rantosen irlantilaisen elokuvakulttuurin katsaus osoittavat, kansallisesta elokuvasta puhuttaessa on tärkeää miettiä, miten kansallisen retoriikka homogenisoi käsityksiämme unohtamalla ja työntämällä periferiaan tietty-

jä elokuvakulttuurin muotoja ja niihin liittyviä sosiaalisia muodostumia.

Tällä tarkoitan, että puhuttaessa tai kirjoitettaessa kansallisesta elokuvasta, olisi ehkä mietittävä, millaista ja kuinka homogeenista kansan käsitettä olemme kirjoittamassa. Sen sijaan, että hyväksyisimme yllättävän usein esitetyn ajatuksen kansallisesta elokuvasta eräänlaisena peilinä, meidän olisi esitettävä sille "uusia" kysymyksiä: Kuka on sen 'me' ja kenen luomia nämä representaatiot ovat? Minkälaisen yleisön ne elokuvat olettavat? Millaisia ovat kansan dominoivat representaatiot ja onko niille vastarepresentaatioita?

Suomessa tämä projekti on alkanut vaikuttaa erityisen tärkeältä viimeistään 1980-luvulta lähtien, jolloin meilläkin kansaa ruvettiin hyvin aktiivisesti uudelleenkonstruoidaan. Tämän vuoksi on myös varsin ilmeistä, että meidän olisi Suomessakin vastustettava sellaista liian homogeenista ajatusta 'yhdestä kansasta' tai 'yhdestä kansallisesta elokuvasta', joka jättää huomiotta muut sosiaaliset muodostumat, kuten luokka, sukupuoli tai etninen tausta. Ainakin osittain tämä edellyttää myös kansallisen elokuvan tarkastelua laajemmassa kontekstissa, jossa vaikuttavat yksittäisten tekstien lisäksi tuotantoon ja vastaanottoon liittyvät muut sosiaaliset kysymykset. Tällaisesta näkökulmasta voisimme myös suhtautua kriittisemmin retoriikkaan, joka lähtee oletuksesta, että kansallinen on automaattisesti hyvää ja suotavaa.

Martti Lahti